

**Секція 6. СУЧАСНІ ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА МЕТОДИ ЗДІЙСНЕННЯ
НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОЇ РОБОТИ В ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ І
ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛИ НА ЗАСАДАХ ПЕДАГОГІКИ ТВОРЧОСТІ**

**ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ЗАНЯТЬ
З РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ РАНЬОГО ВІКУ**

Неля Антонова, здобувач ступеня вищої освіти магістра

*Науковий керівник: І.М.Лапишина, професор ВДПУ, кандидат педагогічних наук, доцент
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського (Україна)*

**SPECIFICS OF CONDUCTING THE CLASSES ON THE DEVELOPMENT OF SPEECH
OF EARLY AGE CHILDREN**

Nelya Antonova, master's student

Vinnitsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University (Ukraine)

Анотація. У статті досліджено теоретичні питання проведення занять з розвитку мовлення дітей раннього віку. Доведено, що причиною гострої необхідності розвитку мовлення дітей раннього віку є потреба в спілкуванні дитини з іншими людьми, що оточують її. Встановлено, що для розвитку мовлення дітей необхідно проводити різноманітні мовленнєві заняття.

Ключові слова: *раннє дитинство, розвиток мовлення, мовленнєве заняття.*

Abstract. *The article deals with theoretical questions of conducting classes on the development of speech of early age children. It is proved that the reason for the acute need for the development of speech of early age children is the need to communicate with other people around them. It is established that for the development of children's speech it is necessary to conduct a variety of language classes.*

Key words: *early childhood, speech development, language classes.*

Раннє дитинство – найвагоміший період у становленні та розвитку особистості дитини, її творчого та мовленнєвого потенціалу. Розвиток мовлення дітей раннього віку в умовах сучасної освіти є надзвичайно актуальним питанням, адже життя дитини у закладах дошкільної освіти постійно наповнене спілкуванням з вихователем та однолітками. Розвиток мовлення у дітей дошкільного віку виступає однією зі стрижневих проблем сучасної дошкільної лінгводидактики, актуальність якої визначається пріоритетними напрямками Національної доктрини розвитку освіти в Україні у ХХІ столітті, Законів України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», Базовому компоненті дошкільної освіти, які спрямовані на модернізацію дошкільної освіти, оновлення змісту, вдосконалення форм, методів і технологій навчання дітей рідної мови, розвитку культури мовлення та мовленнєвого спілкування.

Видатний вітчизняний педагог К. Ушинський стверджував, що рідне слово є основою всякого розумового розвитку і скарбницею всіх знань [5]. Тому важливо дбати про систематичний розвиток мовлення дітей, приділяти увагу його чистоті й правильності.

Дитина на 3-му році життя вже сама за власною ініціативою та з будь-якого приводу має потребу запитати, пояснити й вступити в спілкування як з однолітками, так і з дорослими. Під час спілкування у дитини активізується словник, уточнюється значення певних слів, мовлення набуває більш складної граматичної форми.

Під мовленнєвим розвитком дітей раннього віку ми розуміємо наявність оптимального кола лінгвістичних уявлень, мовно-мовленнєвих умінь і навичок, сформованість мовленнєвої активності, самостійність в оволодінні лінгвістичною інформацією, вміння використовувати різноманітні засоби спілкування відповідних до їх віку.

У програмі розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» та у Базовому компоненті дошкільної освіти в Україні значна увага надається мовленнєвому розвитку дитини, який реалізується через освітні завдання з чотирьох сфер діяльності: «Природа», «Культура», «Люди», «Я Сам».

Запорукою успішної реалізації навчальних завдань є зміна ставлення дорослих до дітей, переважання форм спілкування з вихованцями на засадах партнерства, віра в творчі здібності й можливості дітей, спонукання їх до активного пізнання світу. Адже самих лише знань дитини про різні сторони життя замало, вона має вміти застосовувати їх на практиці. Тому важливою умовою для виникнення і розширення цих уявлень є змістовність життя дітей у закладі дошкільної освіти.

Мовленням дитина оволодіває в процесі вербального спілкування під час різних видів діяльності, адже всі вони тісно пов'язані з мовленням і супроводжуються ним [2; 3]. Але повсякденного спілкування для становлення мовленнєвої компетенції недостатньо. Одним із важливих засобів розвитку мовлення і мовленнєвого спілкування є спеціально організовані заняття. Саме на заняттях вихователь систематично та послідовно формує у дітей мовленнєві уміння та навички, які закріплюються при спілкуванні дітей під час різних видів діяльності в повсякденному житті.

Мовна освіта наймолодших громадян України передбачає реалізацію трьох цілей: навчальної, розвивальної і виховної. Визначаючи цілі заняття, вихователь може поставити одну провідну і дві-три супутні. Провідна мета пов'язана з розвитком мовленнєвих умінь і навичок, тому на занятті діти повинні не стільки засвоювати матеріал, скільки вправлятися в мовленнєвій діяльності. Цілі заняття повинні точно визначати, на що потрібно звернути увагу в ході роботи: на введення в «лінгвістичну дійсність», на формування вмінь і навичок, на розвиток мовного чуття тощо [4, с. 195].

На нашу думку, сучасне заняття – це форма освіти дітей дошкільного віку, в якій педагог, працюючи з усією групою, підгрупою (або з однією-трьома дітьми) у визначений режимом час, організовує й спрямовує пізнавальну діяльність з урахуванням індивідуальних, вікових можливостей і освітніх потреб кожного вихованця. Тривалість заняття у групі раннього віку складає 8-10 хвилин. Специфікою занять у цій групі є повторність програмового матеріалу: один і той самий матеріал пропонується дітям 3-4 рази з невеликими інтервалами й певними ускладненнями. У першій молодшій групі використовують такі методи розвитку мовлення, як розглядання картинок і розповіді вихователя за їх змістом, розповідання коротких оповідань і казок, читання віршів з ілюстративним матеріалом і без нього, дидактичні ігри, сюжетні покази-інсценівки, показ мультфільмів з розповіданням вихователя (наприклад, «Лепетуни»), показ настільних театрів.

Вихователь повинен добре підготуватися до заняття. Наперед продумати, як розмістити дітей (півколом, на килимку чи стільчиках), щоб до них можна було легко підійти, та й діти змогли б вільно встати й пересуватися по кімнаті. Не можна саджати дітей досить близько один до одного, адже це буде відволікати їх від сприймання мовлення вихователя. Особливу увагу потрібно звернути на розташування наочного матеріалу, його зовнішній вигляд; продумати мовленнєві завдання для дітей та чим в цей час буде займатися інша підгрупа. Необхідно максимально використовувати активність дітей як мовленнєву, так і рухову. Не можна забувати про високу емоційну забарвленість заняття [1, с. 265].

На думку науковців А. Богущ, Н. Гавриш, провідними методичними прийомами на заняттях з розвитку мовлення на третьому році життя мають бути:

- показ предметів з називанням та в дії;
- багаторазове повторення фраз, слів у їх різноманітних варіантах і комбінаціях;
- запитання, пояснення;
- словесні доручення;
- ігрові сюрпризні моменти,
- ігри та ігрові вправи;
- розповіді й бесіди;

- читання творів дитячої літератури [1, с. 266].

Вище названі прийоми слід використовувати у комплексі на кожному занятті. Фахівці зазначають, що ефективність заняття залежить від вдалого чергування освітніх прийомів та методів взаємодії. Саме чергування пояснення, вказівок і показів предметів з ігровими завданнями позитивно впливає на розвиток мовлення малюків.

Наведемо приклад поєднання методичних прийомів: «Гав-гав-гав – гавкає собака, - говорить вихователь. – Як він гавкає?» Після того, як діти промовлять звуконаслідування, педагог продовжує: «Зараз ми пограємо рухливими іграшками. Собачка, яку я заведу ключем (робить імітаційний рух), повинна гавкати: гав-гав-гав».

Педагог, плануючи заняття з дітьми раннього віку, має охопити всі сторони розвитку мовлення: сприймання і розуміння мовлення, словникову роботу, виховання правильної звуковимови і граматичної правильності, розвиток діалогічного й монологічного мовлення. Для закріплення знань, отриманих на занятті, важливо оптимально організувати мовленнєве середовище для дітей у повсякденному житті. Необхідно задіяти мовлення як важливий засіб спілкування в усіх видах дитячої діяльності (ігровій, навчальній, спілкуванні, практичній тощо).

Отже, сучасна дошкільна лінгводидактика передбачає досить високі вимоги до розвитку мовлення дітей раннього віку. До кінця третього року життя дитина повинна навчитися слухати і розуміти розповіді, сюжетні тексти, казки, оповідання, вірші, відповідати на запитання за їх змістом; користуватися в активному мовленні всіма частинами мови та правильно вживати граматичні категорії, їм властиві; засвоїти граматичну структуру простих речень; володіти правильною вимовою голосних та певної кількості приголосних звуків рідної мови. Тому, плануючи заняття для дітей раннього віку, вихователі мають дотримуватися певних вимог та правил для досягнення запланованого результату.

Список використаних джерел:

1. Богуш А. М., Гавриш Н. В., Саприкіна О. В. Теорія і методика розвитку мовлення дітей раннього віку. Підручник для студентів вищих навчальних закладів факультетів дошкільної освіти /А. М.Богуш, Н. В. Гавриш, О. В. Саприкіна. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2009. – 408 с.
2. Лазаренко Н. Культура мовлення як невід’ємна складова ключових компетентностей сучасного педагога / Н. І. Лазаренко // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Філологія (мовознавство) : Збірник наукових праць / [гол.ред. Н. Л. Іваницька]. – Вінниця : ТОВ «Фірма «Планер», 2016. – Вип.23. – С.36-42.
3. Лазаренко Н. І. Формування у молодших школярів поняття про слово у взаємозв’язку його лексичних та граматичних значень : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора пед. наук : спец. 13.00.02 «Методика викладання (української мови)» / Н. І. Лазаренко. – К., 1993. – 24 с.
4. Лапшина І. М. Специфіка формування мовної особистості дітей дошкільного та молодшого шкільного віку / І. М. Лапшина // Актуальні проблеми дошкільної та початкової освіти в контексті європейських освітніх стратегій: збірник матеріалів науково-практичної конференції викладачів і студентів інституту педагогіки, психології і мистецтв (Вінниця, ВДПУ ім. М.Коцюбинського, 1-2 квітня 2015 р.) / за ред. Г. С. Тарасенко; Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, інститут педагогіки, психології і мистецтв. – Вінниця : ТОВ «Нілан ЛТД», 2015. – Вип.4. – С.194-198.
5. Ушинский К. Д. Педагогические сочинения: в 6-ти т./ Сост. С. Ф. Егоров. – М. : Педагогика, 1990. – Т.5. – 528 с.

ІГРОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ПЕРШОКЛАСНИКІВ ЯК УСПІШНА УМОВА АДАПТАЦІЇ ДО НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Олена Бабій, здобувач ступеня вищої освіти «магістр»

Науковий керівник: О.В.Колосова, кандидат педагогічних наук,

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського (Україна)

GAME ACTIVITIES OF THE FIRST-GRADERS AS A SUCCESSFUL CONDITION FOR ADAPTATION TO THE EDUCATIONAL PROCESS IN THE PRIMARY SCHOOL

Olena Babiy, master's student

Vinnitsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University (Ukraine)